

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 4Cdo/106/2018
Identifikačné číslo spisu: 8115220825
Dátum vydania rozhodnutia: 29.04.2019
Meno a priezvisko: Mgr. Katarína Beniačová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2019:8115220825.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu Štátneho fondu rozvoja bývania, so sídlom v Bratislave, Lamačská cesta 8, IČO: 31 749 542, právne zastúpeného GARAJ & Partners s. r. o., so sídlom v Bratislave, Jozefská 3, IČO: 35 951 125, proti žalovaným 1/ P. L., bývajúcemu C. XX, 2/ T. L., bývajúcej C. XX, 3/ Y. H., bývajúcej H. XXX/X, 4/ Y. L., bývajúcemu v X., Y. F. XXX/XX, o zaplatenie 10 765,89 eur s príslušenstvom, vedenej na Okresnom Súde Prešov pod sp. zn. 20 C 331/2015 o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 18. januára 2018 sp. zn. 24 Co 11/2016, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Prešove z 18. januára 2018 sp. zn. 24 Co 11/2016 a rozsudok Okresného súdu Prešov zo 16. septembra 2016 č. k. 20 C 331/2015-68 z r u š u j e a vec vracia Okresnému súdu Prešov na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Prešov (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom zo 16. septembra 2016, č. k. 20 C 331/2015-68 zamietol žalobu, ktorou sa žalobca domáhal proti žalovaným zaplatenia sumy 10 765,89 eura s príslušenstvom. Žalobu odôvodnil tým, že so žalovanými 1/ a 2/ uzavrel Zmluvu o poskytnutí podpory vo forme úveru (ďalej aj „predmetná zmluva“), ktorá bola zabezpečená ručením žalovaných 3/ a 4/. Nakoľko žalovaní 1/ a 2/ boli v omeškaní s úhradou dohodnutých mesačných splátok úveru využil svoje právo, od zmluvy odstúpil a od žalovaných si uplatňuje úhradu zvyšnej časti úveru, zmluvný úrok a zmluvnú pokutu. Súd prvej inštancie zmluvný vzťah založený predmetnou zmluvou vyhodnotil ako spotrebiteľský a aplikoval naň ustanovenia § 1 zákona č. 124/1996 Z.z., § 52, § 53, § 54, § 48, § 451, § 456 a § 457 Občianskeho zákonníka, ako aj ust. § 100, § 107 Občianskeho zákonníka a § 5b zákona č. 250/2007 Z.z. o ochrane spotrebiteľa a článok 2 písm. c/ Smernice Rady č. 93/13/EHS. Ustálil, že žalobca (dodávateľ finančných služieb verejného charakteru) vystupuje v pozícii dodávateľa a žalovaní (nepodnikatelia) v pozícii spotrebiteľov. Žalobca využil svoje právo na odstúpenie od zmluvy pre riadne neplnenie si povinnosti žalovaných platiť včas dohodnuté splátky úveru, čím došlo k zrušeniu predmetnej zmluvy s účinkami ex tunc, teda spätne ku dňu jej uzavretia. Účinky odstúpenia žalobcu od predmetnej zmluvy posudzoval podľa ustanovení Občianskeho zákonníka (ďalej „OZ“) odvolávajúc sa na ustanovenie § 52 ods. 2 OZ účinného od 1. apríla 2015, podľa ktorého sa v prípade spotrebiteľských

vzťahoch použijú prednostne ustanovenia Občianskeho zákonníka, aj keď by inak mali byť použité normy obchodného práva. V zmysle ustanovenia § 5b zákona č. 250/2007 Z.z. o ochrane spotrebiteľa z úradnej povinnosti (ex offio), teda aj bez námietky premlčania vznesenej žalovanými, skúmal, či nedošlo k premlčaniu práva žalobcu na zaplatenie žalovanej sumy, ktorú klasifikoval ako nárok na vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia a dospel k záveru, že žalobca si nárok uplatnil po uplynutí subjektívnej dvojročnej premlčacej doby. Keďže sa žalobca domáhal premlčaného nároku jeho žalobu, ako nedôvodnú zamietol. Vo vzťahu k žalovaným 3/ a 4/ uviedol, že došlo k zániku ich ručiteľského záväzku vzhľadom na to, že ručenie má akcesorickú povahu vo vzťahu k hlavnému záväzku dlžníkov. Navyše v dôsledku odstúpenia od zmluvy sa na vzťahy účastníkov zmluvy uplatňuje režim bezdôvodného obohatenia, pričom žalovaní 3/ a 4/ nie sú účastníkmi, ktorí by prijali plnenie zo zmluvy (úver bol poskytnutý žalovaným 1/ a 2/), a teda sa v žiadnom rozsahu bezdôvodne neobohatili a nemôžu byť zaviazaní k vydaniu bezdôvodného obohatenia. O trovách konania rozhodol podľa § 255 zákona č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok (ďalej „C.s.p.“), žalovaným, ktorí mali v konaní plný úspech priznal náhradu trov konania v rozsahu 100 %.

2. Krajský súd v Prešove na odvolanie žalobcu rozsudkom z 18. januára 2018 sp. zn. 24 Co 11/2016 napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil ako vecne správny podľa § 387 ods. 1 C.s.p. a stranám sporu náhradu trov odvolacieho konania nepriznal. Vzhľadom na odvolacie námietky žalobcu sa zaoberal preskúmaním správnosti záverov súdu prvej inštancie o tom, že záväzkový vzťah medzi žalobcom a žalovanými založený predmetnou zmluvou má spotrebiteľský charakter. Vychádzal z ustanovení vnútroštátneho práva, ktoré aplikoval súd prvej inštancie ako aj komunitárneho práva v oblasti ochrany spotrebiteľa, a to Smernice Rady 93/13/EHS o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách, ktorá predpokladá vecnú pôsobnosť aj pri dodávateľoch verejnoprávnej povahy, pričom spotrebiteľsko-právna ochrana nekončí pri perfektných spotrebiteľských zmluvách, ale je opodstatnená aj pri právach z porušenia zmluvy (náhrada škody, bezdôvodné obohatenie a pod.). V danom prípade tak považoval za dôvodné priznať žalovaným postavenie spotrebiteľa v súvislosti s posudzovaním účinkov odstúpenia od predmetnej zmluvy a použitie ustanovení občianskeho práva vzhľadom na dĺžku premlčacej doby, ktorá v dôsledku odstúpenia od zmluvy sa riadi ustanoveniami Občianskeho zákonníka tak, ako to správne uviedol vo svojom odôvodnení aj súd prvej inštancie. V súvislosti so statusom žalobcu ako dodávateľa konštatoval, že ide o právnickú osobu, ktorá má charakter subjektu hospodáriaceho so ziskom, a preto v širšom meradle ide o činnosť obchodnú, ktorá pozostáva z poskytovania služieb širokej verejnosti, a preto je možné žalobcu subsumovať pod pojem dodávateľa a aplikovať na vzťah strán sporu ustanovenia spotrebiteľského práva. Na tomto závere nič nemení ani skutočnosť, že žalobca má postavenie osobitnej právnickej osoby, ktorá má zriaďovateľa. Považoval za nepochybné, že za úvery žalobca inkasuje odplatu vo forme úroku, ktorá v určitom období môže byť nižšia než sú úvery poskytované klasickými komerčnými bankami, no v každom prípade je jeho činnosť zameraná na dosiahnutie odplaty a tieto splátky úveru, ale aj úrokov vytvárajú zdroje žalobcu, čím nepochybne tento napĺňa definíciu podnikateľa, resp. dodávateľa. Na základe toho, potom za správne označil aj závery súdu prvej inštancie o premlčaní žalobcom uplatneného nároku a to nie len vo vzťahu k žalovaným 1/ a 2/ ako dlžníkom, ale aj vo vzťahu k žalovaným 3/ a 4/ ako ručiteľom nakoľko splnenie záväzku jedným z dlžníkov spôsobuje voči veriteľovi zánik záväzkov ostatných spoludlžníkov. Rovnaké účinky ako poskytnutie plnenia veriteľovi má i zánik záväzku spôsobom, ktorý splnenie nahrádza, preto ak súd prvej inštancie konštatoval premlčanie ex offio vo vzťahu k dlžníkovi, teda nepochybne sa musí vzťahovať tento záver aj na ručiteľa. O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa § 396 ods. 1 C.s.p. v spojení s § 255 ods. 1 C.s.p., žalobca nebol v odvolacom konaní úspešný a žalovaným trovy v tomto štádiu konania nevznikli, preto žiadnej zo strán sporu náhradu trov odvolacieho konania nepriznal.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca (ďalej aj „dovolateľ“) dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzoval z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ C.s.p. Uviedol, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci pri vyriešení právnej otázky, či právny vzťah založený medzi ním a žalovanými 1/ a 2/ z titulu zmluvy o poskytnutí podpory uzavretej podľa ustanovení zákona č. 124/1996 Z.z. o Štátnom fonde rozvoja bývania z 22. septembra 2003, za ktorej vrátenie žalovaní 3/ a 4/ ručili je obchodnoprávnou zmluvou so spotrebiteľským charakterom, alebo sa jedná o

čisto obchodnoprávny vzťah. Rozhodovacia prax najvyššieho súdu doteraz uvedenú otázku neriešila.

4. Namietal, že jeho osobu nemožno subsumovať pod pojem dodávateľa v zmysle vnútroštátnej právnej úpravy, ani podľa úniijného práva zaoberajúceho sa touto problematikou, tak ako to urobili sudy nižších inštancií. Rozoberal svoje postavenie z hľadiska predpisov úniijného práva a konštatoval, že bol zriadený ako subjekt, ktorého úlohou je podpora bytovej politiky štátu. Ochrana žiadateľom o úver poskytuje už tým, že podporu vo forme úveru môžu získať za zvýhodnených podmienok, oproti podmienkam trhovým, z jeho strany ide o službu verejného záujmu, ktorú úniijné právo navrhuje vylúčiť z noriem upravujúcich ochranu spotrebiteľa. Ďalej uviedol, že smernica Európskeho parlamentu a Rady 2005/29/ES z 11. mája 2005 o nekalých obchodných praktikách podnikateľov voči spotrebiteľom na vnútornom trhu, na preambulu ktorej poukazoval odvolací súd, sa nemôže uplatniť v prejednávanej veci. Uvedená smernica má ochraňovať vnútorný trh Európskej únie pred nekalými obchodnými praktikami, ide o priestor bez vnútorných štátnych hraníc. Štátny fond rozvoja bývania (ďalej aj „ŠFRB“) nepôsobí na uvedenom trhu, podporu vo forme úveru neposkytuje akémukoľvek občanovi európskej únie, ale iba osobám s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky, čo sa vylučuje s princípom voľného pohybu v rámci vnútorného trhu Európskej únie. ŠFRB nekonkuruje iným subjektom, ktoré poskytujú úvery na bývanie, v rámci poskytovania úveru je povinný dodržiavať zákonom stanovené pravidlá. Rovnako v tomto prípade nemožno vychádzať ani zo smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách, z ustanovení ktorej vychádzal odvolací súd. Uvedená smernica sa vzťahuje na posudzovanie nekalých podmienok v zmluvách, ktoré podliehajú ustanoveniam tejto smernice. Podľa názoru dovolateľa predmetná zmluva do pôsobnosti tejto smernice nepatrí, pretože sa na jej základe poskytujú služby vo všeobecnom záujme, v záujme realizácie bytovej politiky štátu, ktorá nie je regulovaná na európskej úrovni a je ponechaná na jednotlivé vnútroštátne úpravy.

5. Dovolateľ ďalej argumentoval, že ani z pohľadu vnútroštátneho práva nespĺňa definíciu dodávateľa vymedzenú ustanovením § 52 ods. 3 Občianskeho zákonníka, na ktorú sa sudy nižších inštancií odvolávali a potom ani predmetná zmluva nie je zmluvou spotrebiteľskou podľa § 52 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Dodávateľom je ten, kto pri uzatváraní zmluvy koná v rámci predmetu svojej obchodnej alebo inej podnikateľskej činnosti, pričom ŠFRB funguje ako vnútroobrátkový účelový fond zriadený zákonom, prostredníctvom ktorého sa realizuje sociálna politika štátu, čo sa vylučuje so znakmi podnikania a nevykonáva ani žiadnu obchodnú činnosť, teda nemá status dodávateľa. V tejto súvislosti, na porovnanie poukazoval na Slovenský plynárensky priemysel, a. s. a Národnú diaľničnú spoločnosť, a. s., prostredníctvom ktorých štát, podľa ich statusových zákonov, na rozdiel od neho, vykonáva aj podnikateľskú činnosť, resp. obchodnú činnosť.

6. Skutočnosť, že nemá postavenie dodávateľa odvodzoval aj od toho, že poskytovanie úveru na bývanie je vylúčené s pôsobnosťou zákona č. 129/2010 Z.z. o spotrebiteľských úveroch, ako aj z pôsobnosti zákona č. 90/2016 Z.z. o úveroch na bývanie, ktoré podľa jeho názoru, odrážajú úpravu v smernici Európskeho parlamentu a Rady 2014/17/EU o zmluvách o spotrebiteľskom úvere, ktorá umožňuje členským štátom neaplikovať túto smernicu na úvery poskytnuté obmedzenej skupine verejnosti na základe zákonných ustanovení na účely verejného záujmu bezúročne alebo pri nižších úrokových sadzbách úveru, ako sú tie, ktoré prevládajú na trhu.

7. Dovolateľ ďalej namietal protiústavnosť ustanovenia § 5b zákona č. 250/2007 Z.z. o ochrane spotrebiteľa, na základe ktorého sudy nižších inštancií z úradnej povinnosti (ex offio) posudzovali premlčanie žalovaného nároku, bez toho, aby námietku premlčania vzniesol niektorí so žalovaných. V tejto súvislosti uviedol, že 7. februára 2018 na verejnom zasadnutí pléna Ústavného súdu Slovenskej republiky vo veci vedenej pod sp. zn. PI. ÚS 11/2016 bolo rozhodnuté o tom, že predmetné zákonné ustanovenie je v rozpore s čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

8. V závere dovolania žalobca poukazoval na nesprávnu aplikáciu ustanovenia § 52 ods. 2 OZ v znení jeho novely zákona č. 102/2014 Z.z. účinnnej od 1. apríla 2015 súdmi nižších inštancií. Uviedol, že vzhľadom na hmotnoprávny charakter tohto ustanovenia je neprípustná jeho priama retroaktivita a preto, nemal byť aplikovaný na prejednávany spor, pretože zmluvu o poskytovaní podpory bývania uzatvoril so žalovanými 1/ a 2/ v roku 2003, teda pred jej účinnosťou. Ak aj sudy vychádzali so spotrebiteľského charakteru tejto zmluvy, podľa v tom čase platného znenia tohto ustanovenia Občianskeho zákonníka mali premlčanie posudzovať podľa ustanovení Obchodného zákonníka, nakoľko predmetná zmluva má charakter absolútneho obchodu, pri ktorom nie je prípustná voľba iných ako obchodnoprávných noriem a zákonné pravidlo, že aj v týchto prípadoch ak ide o spotrebiteľský charakter záväzku sa prednostne

použijú ustanovenia občianskeho práva, ktoré začalo platiť až od 1. apríla 2015.

9. Na základe vyššie uvedených skutočností a právnych dôvodov dovolateľ žiadal, aby najvyšší súd napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, alternatívne zmenil tak, že jeho žalobe vyhovie a prizná mu náhradu trov dovolacieho konania.

10. Žalovaní sa k dovolaniu písomne nevyjadrili.

11. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 C.s.p.) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 C.s.p.) strana sporu zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 C.s.p.), v neprospech ktorej bolo rozhodnuté, bez nariadenia pojednávania (§ 443 C.s.p.), dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je prípustné a tiež dôvodné.

12. Žalobca vyvodzuje prípustnosť svojho dovolania z § 421 ods. 1 písm. b/ C.s.p. Podľa tohto ustanovenia je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

13. Dovolací súd po posúdení obsahu dovolania (§ 124 ods. 1 C.s.p.) dospel k záveru, že žalobca za dosiaľ dovolacím súdom nevyriešenú považuje otázku, či právny vzťah založený medzi ním a žalovanými 1/ a 2/ z titulu Zmluvu o poskytnutí podpory vo forme úveru uzavretej podľa ustanovení zákona č. 124/1996 Z.z. o Štátnom fonde rozvoja bývania z 22. septembra 2003, za ktorej vrátenie žalovaní 3/ a 4/ ručili je spotrebiteľskou zmluvou, alebo sa jedná o čisto obchodnoprávny vzťah. Podľa právneho názoru dovolacieho súdu žalobca takto spôsobom dostatočne určitým nastolil právnu otázku, ktorá nebola vyslovene riešená dovolacím súdom. Po tomto závere pristúpil k posúdeniu dôvodnosti žalobcom podaného dovolania teda, či napadnutý rozsudok skutočne spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 C.s.p.).

14. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, keď súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo keď síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo keď zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

15. Podstatou právnej otázky, ktorú vymedzil dovolateľ bolo posúdenie, či v záväzkovom vzťahu založenom Zmluvu o poskytnutí podpory vo forme úveru má ŠFRB postavenie dodávateľa v zmysle spotrebiteľskoprávnej úpravy, a teda, či uvedená zmluva je zmluvou spotrebiteľskou.

16. Najvyšší súd v tejto súvislosti považuje za potrebné uviesť krátky historický exkurz úpravy spotrebiteľského práva vo vnútroštátnej právnej úprave. Do roku 2004 nebola právnej úprave spotrebiteľských vzťahov v našom právnom poriadku venovaná osobitná pozornosť, tá sa orientovala na inštitucionálnu právnu úpravu v zákone č. 634/1992 Zb. o ochrane spotrebiteľa zameranú na právnické osoby poskytujúce služby. Na úrovni individuálnych práv a povinností ochrana bola poskytovaná na základe právnej úpravy v Občianskom zákonníku. Založenie Európskej únie (EÚ), rozvoj spoločného trhu a vznik nových druhov, foriem a spôsobov vzniku právnych vzťahov si vyžiadalo zjednotenie pravidiel v rámci celej EÚ. Základom zmien právnej úpravy spotrebiteľských vzťahov bola skutočnosť, že spotrebiteľ sa ocitá vo fakticky nerovnom postavení s dodávateľom, jeho vyjednávací pozícia je slabšia a je založená najmä na formulárových zmluvách, úkony robí väčšinou v časovej tiesni, bez možnosti venovania potrebnej pozornosti formulárovej predlohe zmluvy a možnosti porovnania ceny ponúkaného tovaru alebo služby. Všetky tieto skutočnosti si vyžiadali komunitárnu úpravu, ktorej cieľom bolo dosiahnuť právnymi prostriedkami faktickú rovnosť spotrebiteľa a dodávateľa, pri zachovaní určitej miery ochrany spotrebiteľa. Pripojením Slovenskej republiky k EÚ sa Slovenská republika zaviazala riešiť aj komunitárny právny systém.

17. Potreba harmonizácie právneho poriadku Slovenskej republiky s právom EÚ vyústila k právnej úprave Občianskeho zákonníka, ku ktorej došlo jeho novelou zákonom č. 150/2004 Z.z., účinnou od 1. apríla 2004, táto do neho včlenila právnu úpravu spotrebiteľskej zmluvy, ktorá bola postupne viackrát novelizovaná. Významným krokom k harmonizácii nášho právneho poriadku s právom EÚ bolo aj prijatie zákona č. 129/2010 Z.z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (Zákon o spotrebiteľských úveroch). Problematike ochrany spotrebiteľa sa venovali a venujú aj ďalšie právne úpravy, predovšetkým treba

spomenúť zákon č. 250/2007 Z.z. o ochrane spotrebiteľa a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (Zákon o ochrane spotrebiteľa), ktorý je všeobecnou právnou úpravou. Pri výklade jednotlivých ustanovení vnútroštátnych predpisov týkajúcich sa ochrany spotrebiteľa je nutné tieto vnímať vo vzájomných súvislostiach, ako aj v súvislostiach právnej úpravy a judikatúry práva EÚ, teda v zmysle cieľov komunitárneho práva.

18. Pre potreby posúdenia právneho základu vzťahu, ktorý vznikol medzi stranami sporu dovolací súd vychádzal z toho, že posudzovaná Zmluva o poskytnutí podpory vo forme úveru bola medzi stranami sporu uzatvorená 22. septembra 2003, teda v čase, keď Občiansky zákonník neobsahoval úpravu spotrebiteľských zmlúv, ktorá bola do neho včlenená už spomínanou novelou zákonom č. 150/2004 Z.z., účinnou od 1. apríla 2004. Podľa § 879e ods. 3 OZ, v znení tejto novely spotrebiteľské zmluvy podľa § 52 uzavreté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona sa musia dať do súladu s ustanoveniami § 53 a § 54 tohto zákona do troch mesiacov odo dňa nadobudnutia jeho účinnosti. Aj keď uvedené ustanovenie neformulovalo expresis verbis pravú retroaktivitu tejto novely, vychádzajúc z jeho znenia možno ustáliť, že pri posudzovaní spotrebiteľského charakteru zmlúv, ktoré boli uzavreté pred jeho účinnosťou sa bude vychádzať zo znenia účinného od 1. apríla 2004. Ustanovenie § 52 ods. 1 OZ v znení k tomuto dátumu obsahovalo definíciu spotrebiteľskej zmluvy ako kúpnej zmluvy, zmluvy o dielo alebo inej odplatnej zmluvy upravenej v ôsmej časti tohto zákona a zmluvy podľa § 55, ak zmluvnými stranami sú na jednej strane dodávateľ a na druhej strane spotrebiteľ, ktorý nemohol individuálne ovplyvniť obsah dodávateľom vopred pripraveného návrhu na uzavretie zmluvy. Zmluva o úvere ako taká nebola síce zaradená do katalógu tam zadefinovaných spotrebiteľských zmlúv, no už od 1. januára 2008 bol účinný zákon č. 568/2007 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 527/2002 Z.z. o dobrovoľných dražbách a o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov a tento novelizoval aj definíciu spotrebiteľskej zmluvy v ustanovení § 52 ods. 1 OZ tak, že spotrebiteľskou zmluvou je každá zmluva bez ohľadu na právnu formu, ktorú uzatvára dodávateľ so spotrebiteľom. Podľa prechodných ustanovení k tejto právnej úprave v § 879j Občianskeho zákonníka ustanoveniami tohto zákona sa spravujú aj právne vzťahy vzniknuté pred 1. januárom 2008; vznik týchto právnych vzťahov, ako aj nároky z nich vzniknuté pred 1. januárom 2008 sa však posudzujú podľa doterajších predpisov. V tomto prípade bola v zákone priamo zakotvená tzv. nepravá spätná účinnosť, to znamená, že vznik právnych vzťahov, rovnako ako aj existujúce nároky do 1. januára 2008 sa posudzujú podľa znenia Občianskeho zákonníka pred týmto dátumom, ak však nárok vznikol po tomto dátume, posudzuje sa už podľa znenia účinného od 1. januára 2008. V prípade prejednávaneho sporu, obdobie, za ktoré si žalobca uplatňuje žalovanú istinu s príslušenstvom spadá do času po tomto dátume (do roku 2011), teda, je nutné charakter uplatneného nároku posudzovať podľa znenia OZ účinného od 1. januára 2008.

19. Podľa § 52 ods. 1 OZ v znení zákona č. 568 2007 Z.z. spotrebiteľskou zmluvou je každá zmluva bez ohľadu na právnu formu, ktorú uzatvára dodávateľ so spotrebiteľom. Podľa § 52 ods. 3 OZ v znení zákona č. 568/2007 Z.z. dodávateľ je osoba, ktorá pri uzatváraní a plnení spotrebiteľskej zmluvy koná v rámci predmetu svojej obchodnej alebo inej podnikateľskej činnosti. Podľa § 52 ods. 4 OZ v znení zákona č. 568 2007 Z.z. spotrebiteľ je osoba, ktorá pri uzatváraní a plnení spotrebiteľskej zmluvy nekoná v rámci predmetu svojej obchodnej činnosti alebo inej podnikateľskej činnosti.

20. Vyššie citované ustanovenie § 52 ods. 1 OZ definuje, čo sa považuje za spotrebiteľskú zmluvu, a to v závislosti od subjektu na strane dodávateľa a spotrebiteľa. O spotrebiteľskú zmluvu pôjde vtedy, ak spotrebiteľ aj dodávateľ bude mať charakter osoby definovanej v odseku 3 a 4 tohto ustanovenia. Odsek 3 obsahuje všeobecnú definíciu dodávateľa, za ktorého sa považuje osoba, ktorá pri uzatváraní a plnení spotrebiteľskej zmluvy koná v rámci predmetu svojej obchodnej alebo inej podnikateľskej činnosti. O predmete činnosti možno hovoriť v súvislosti s činnosťou, ktorú daná osoba vykonáva na základe oprávnenia vyplývajúceho pre takúto činnosť z právnej úpravy. Pokiaľ ide o vymedzenie pojmov „obchodná činnosť“ a „podnikateľská činnosť“, odborná literatúra považuje tieto pojmy za synonymá (Krajčo, J. Spotrebiteľská zmluva aplikačnej praxi v SR a EÚ, Komentár, EUROUNION, október 2011 str. 118). Všeobecne platí, že podnikateľskou činnosťou v zmysle § 2 Obchodného zákonníka je sústavná činnosť vykonávaná samostatne podnikateľom vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť za účelom dosiahnutia zisku, pričom podnikateľom je osoba, ktorá 1. je zapísaná v obchodnom registri, 2. podniká na základe živnostenského oprávnenia, 3. podniká na základe iného než živnostenského

oprávnenia podľa osobitných predpisov alebo 4. vykonáva poľnohospodársku výrobu a je zapísaná do evidencie podľa osobitného predpisu. Pokiaľ ide o vymedzenie pojmu „spotrebiteľ“ ustanovenie § 52 ods. 4 OZ tento pojem definuje negatívne, a to tak, že je ním každá fyzická osoba, ktorá pri uzatváraní a plnení spotrebiteľskej zmluvy nekoná v rámci predmetu svojej obchodnej činnosti alebo inej podnikateľskej činnosti. Teda, pre určenie či záväzkový vzťah má spotrebiteľský charakter je významné posúdiť povahu subjektov tohto vzťahu z hľadiska naplnenia definičných znakov spotrebiteľa a dodávateľa, ako aj prihliadať na predmet daného vzťahu a okolnosti, za ktorých došlo k jeho uzavretiu.

21. V súdnom prípade žalobca (ŠFRB) ako veriteľ uzatvoril so žalovanými 1/ a 2/ ako dlžníkmi Zmluvu o poskytnutí podpory vo forme úveru z 22. septembra 2003 v zmysle ustanovení vtedy platného zákona č. 124/1996 Z.z. o Štátnom fonde rozvoja bývania. ŠFRB je právnickou osobou pôvodne zriadenou zákonom č. 124/1996 Z.z. o Štátnom fonde rozvoja bývania účinným od 1. mája 1996. Tento zákon upravil podmienky pre poskytovanie podpory štátu na rozširovanie a zveľaďovanie bytového fondu a vytvoril systém ekonomickej podpory rozvoja bývania a sústredení zdrojov pre tento účel v Štátnom fonde rozvoja bývania, ktorý bol ním zriadený (§1 ods. 1). Vzhľadom na potrebu aktualizácie právnej úpravy bol tento zákon nahradený zákonom č. 607/2003 Z.z. o Štátnom fonde rozvoja bývania, účinným od 1. apríla 2004, podľa ustanovenia § 17 ods. 1 uvedeného zákona ŠFRB zriadený zákonom č. 124/1996 Z.z. je ŠFRB podľa tohto zákona. Aj táto zákonná úprava bola neskôr nahradená zákonom č. 150/2013 Z.z. o Štátnom fonde rozvoja bývania, účinným od 1. januára 2014, podľa ustanovenia § 22 ods. 1 tohto zákona ŠFRB podľa zákona č. 607/2003 Z.z. je fondom podľa tohto zákona. Napriek týmto zákonným zmenám postavenie ŠFRB zostalo nezmenené, rovnako ako jeho účel. Podľa § 1 ods. 3 zákona č. 150/2013 Z.z. je ŠFRB finančnou inštitúciou slúžiacou na implementáciu finančných nástrojov podľa osobitného predpisu, ktorými sú Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde, Európskom poľnohospodárskom fonde pre rozvoj vidieka a Európskom námornom a rybárskom fonde a ktorým sa stanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde a Európskom námornom a rybárskom fonde, a ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (ES) č. 1083/2006 (Ú.v. EÚ L 347, 20.12.2013). ŠFRB neposkytuje podporu vo forme úveru širokej verejnosti, ale iba vymedzenému okruhu osôb, ktoré musia mať na území Slovenskej republiky trvalý pobyt, ak ide o fyzickú osobu. prípadne sídlo, ak je žiadateľom podpory právnická osoba (§ 7 zákona č. 150/2013 Z.z.). Podpora sa poskytuje za zvýhodnených podmienok upravených v zákone. Štátny fond rozvoja bývania je koncipovaný ako tzv. obrátkový fond. Znamená to, že prostriedky, ktorými disponuje, sú používané najmä na poskytovanie podpory vo forme úverov za zvýhodnených podmienok, oproti podmienkam trhovým (§ 3, § 4 ods. 1 písm. a/ zákona č. 150/2013 Z.z.). Prostriedky fondu možno použiť aj na správu fondu, avšak len v zákonom limitovanom rozsahu (§ 4 ods. 1 písm. b/ zákona č. 150/2013 Z.z.).

22. Vychádzajúc z uvedeného najvyšší súd dospel k záveru, že žalobca ŠFRB je osobitný subjekt zriadený zákonom, prostredníctvom ktorého štát realizuje svoju bytovú politiku zákonom upravenými nástrojmi, medzi ktoré patrí aj zmluva o úvere. Jeho činnosť nemá atribúty podnikateľskej činnosti podľa § 2 ods. 1 Obchodného zákonníka, nevykonáva činnosť za účelom dosiahnutia zisku, ale realizuje podporu štátu v oblasti bytovej politiky. Otázkou zostáva, či ŠFRB má aj v takomto prípade postavenie dodávateľa. Ako už dovolací súd konštatoval, posúdenie toho, či ide o dodávateľa je nutné vnímať aj v súvislostiach právnej úpravy a judikatúry práva EÚ.

23. Odvolací súd v napadnutom rozsudku poukázal na smernicu Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (ďalej „Smernica 93/13/EHS“) a to čl. 2 písm. c/, v ktorom je uvedená definícia dodávateľa, resp. predajcu „predajca alebo dodávateľ“ znamená akúkoľvek fyzickú alebo právnickú osobu, ktorá v zmluvách podliehajúcich tejto smernici koná s cieľom vzťahujúcim sa k jeho obchodu, podnikaniu alebo povolaniu bez ohľadu na to, či má verejnú alebo súkromnú formu vlastníctva.“ Zdôraznil, že sa môže jednať o akúkoľvek právnickú osobu, bez ohľadu na to, či ide o súkromnú, alebo verejnú osobu. Dovolací súd s týmto záverom súhlasí, no zároveň, rovnako ako dovolateľ, považuje za nutné poukázať na to, že takéto chápanie osoby dodávateľa sa vzťahuje na zmluvy, ktoré podliehajú tejto smernici. Podľa čl. 1 bod 2. tejto smernice „Zmluvné podmienky, ktoré odrážajú záväzné zákonné alebo regulačné ustanovenia a ustanovenia alebo zásady medzinárodných dohôd, ktorých sú členské štáty alebo spoločenstvo zmluvnou stranou, najmä v oblasti dopravy, nepodliehajú ustanoveniam tejto smernice. Do rozsahu tejto smernice nespádajú

zmluvné podmienky, ktoré odrážajú zákonné alebo regulačné ustanovenia konkrétneho štátu. ŠFRB nemôže pri poskytovaní podpory bývania vo forme úveru uplatniť „voľnú úvahu“, ale je povinný dodržať zákonom stanovené pravidlá. Ak žiadateľ podpory splní zákonné podmienky fond je povinný s ním zmluvu za zvýhodnených, zákonom regulovaných podmienok, uzavrieť. V tomto prípade dovolací súd dospel k záveru, že na takto zákonom regulované uzatvárané zmluvy o úvere sa uvedená smernica nevzťahuje a nemožno z nej vychádzať pri výklade pojmu dodávateľa vo vzťahu k ŠFRB. Na podporu správnosti uvedeného záveru dovolací súd poukazuje na to, že zákonodarca vylúčil, aby sa na ŠFRB vzťahovala osobitná právna úprava spotrebiteľských úverov upravených zákonom č. 129/2010 Z.z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a o pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (§ 1 ods. 3 písm. p/). Rovnako je ŠFRB vylúčený aj z právnej úpravy úverov na bývanie upravených zákonom č. 90/2016 Z.z. o úveroch na bývanie a o zmene a doplnení niektorých zákonov (§ 1 ods. 4 písm. i/). Žalobca je tak inštitútom sui generis, slúži ako ekonomický nástroj bytovej politiky štátu. Ochrana spotrebiteľa sa má primárne uplatniť proti nekalým praktikám dodávateľov, ktoré sa pri realizovaní podpory štátom vylučujú. Podporu zo ŠFRB možno poskytnúť len špecifickej skupine žiadateľov za zákonom stanovených podmienok, ktoré sú pre žiadateľa priaznivejšie než podmienky, za ktorých by vedel obstaráť finančné prostriedky na kapitálovom trhu. ŠFRB ako účelový fond zriadený štátom si nemôže v zmluvách o poskytnutí podpory dohodnúť podmienky, ktoré by nemali oporu v zákone. Ako už bolo konštatované dodávateľom je osoba, ktorá pri uzatváraní a plnení spotrebiteľskej zmluvy koná v rámci predmetu svojej obchodnej alebo inej podnikateľskej činnosti. Na základe vyššie uvedených špecifik ŠFRB nevykonáva podnikateľskú, ani obchodnú činnosť, tak ako to má na mysli náš právny poriadok. Keďže však ochranu spotrebiteľa je nutné vnímať aj v súvislostiach právnej úpravy a judikatúry práva EÚ, teda v zmysle cieľov komunitárneho práva, bolo nutné posúdiť, či ŠFRB je možné chápať ako dodávateľa v zmysle chápania tohto pojmu cez optiku komunitárneho práva. Ani v tomto prípade nemožno dospieť k záveru, že ŠFRB spĺňa pojmové znaky dodávateľa podľa ustanovenia § 52 ods. 3 OZ.

Možno tak konštatovať, že ŠFRB je osobitný subjekt zriadený zákonom na realizáciu podpory štátu v oblasti bytovej politiky zákonom upravenými nástrojmi, pri ktorej nemá postavenie dodávateľa podľa ustanovenia § 52 ods. 3 OZ a ním uzatvorené zmluvy pri realizácii podpory štátu v oblasti bytovej politiky nemajú charakter spotrebiteľskej zmluvy v zmysle ustanovenia § 52 ods. 1 OZ

24. Dovolateľ v dovolacej otázke vymedzil dva právne „problémy“, od vyriešenia ktorých, podľa neho, záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a to či predmetná zmluva o poskytnutí podpory vo forme úveru má spotrebiteľský charakter a v prípade, že nejde o spotrebiteľskú zmluvu, či sa má sa posudzovať podľa ustanovení obchodného zákonníka upravujúcich zmluvu o úvere (ako absolútny obchod). So zreteľom na dovolaciu argumentáciu žalobcu treba osobitne pre daný prípad zdôrazniť, že otázkou relevantnou podľa § 421 ods. 1 C.s.p. môže byť výlučne (iba tá) právna otázka, ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení založil svoje rozhodnutie. V súdenom prípade odvolací súd svoje rozhodnutie postavil na závere, že záväzkový vzťah medzi stranami sporu je vzťahom spotrebiteľským vzhľadom na charakter jeho subjektov a predmet záväzku. Na základe toho, v zmysle právnej úpravy spotrebiteľských zmlúv v ustanoveniach § 52 a nasl. OZ aplikoval na tento záväzkový vzťah ustanovenia Občianskeho zákonníka a nezaoberal sa posúdením možnej aplikácie ustanovení Obchodného zákonníka upravujúcich zmluvu o úvere, jeho rozhodnutie tak nebolo založené na posúdení tejto právnej otázky. Dovolanie žalobcu tak v tejto časti nemožno považovať za prípustné. Uvedené však nič nemení na tom, že žalobca v dovolaní, ktoré je prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. b/ C.s.p. opodstatnene uplatnil dovolací dôvod v zmysle § 432 ods. 1 C.s.p argumentujúc, že napadnuté rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci v otázke spotrebiteľského charakteru zmluvy o poskytnutí podpory vo forme úveru žalobcom žalovaným I/ a 2/. Keďže dovolací súd konštatoval, že predmetná zmluva nemá spotrebiteľský charakter, nebolo potrebné, aby sa zaoberal posúdením protiústavnosti § 5b zákona č. 250/2007 Z.z. o ochrane spotrebiteľa a intertemporalitou ustanovenia § 52 ods. 2 OZ.

25. Dovolací súd na základe vyššie uvedených záverov napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil (§ 449 ods. 1 C.s.p.). Keďže nápravu nemožno dosiahnuť iba zrušením rozhodnutia odvolacieho súdu, dovolací súd zrušil aj rozhodnutie súdu prvej inštancie.

26. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 C.s.p.). Ak dovolací súd

zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 454 ods. 3 C,s.p.).

27. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.